

- для виникнення бажання спільно вирішувати навчальні проблеми;
- для швидкого проведення кількісних перегруповань учасників педагогічної взаємодії;
- для уникнення негативних факторів невербального спілкування, мається на увазі, що через величину аудиторії при фронтальних формах організації педагогічної взаємодії викладач природно підвищує голос, що підсвідомо викликає емоційну напруженість її учасників.

Висновки. Тенденцію до «студійної організації» педагогічної взаємодії у вищій школі України XXI століття можна розглядати як таку, що передбачає відмову від заорганізованого академічного простору (традиційного розташування учасників навчального процесу в аудиторії) з метою покращення умов для вільного спілкування суб'єктів навчального процесу. Це дозволяє її учасникам опанувати механізми побудови людських взаємовідносин для досягнення поставленої професійної мети; підвищити комунікативну компетенцію, що посилює значущість розуміння майбутнім спеціалістом важливості та різноплановості соціокультурних проблем для того, щоб діяти належним чином у культурному і міжкультурному розмаїтті професійних та академічних ситуацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бельська Г. Роль інтерактивних прийомів навчання в оптимізації навчального процесу у вищій школі / Г. Бельська // Наукові записки. — Кіровоград : РВЦ КДПУ. — Вип. 32. — Ч. I. — 2001. — С. 61-63.
2. Гончар О.В. Педагогічна взаємодія учасників навчального процесу в системі вищої освіти України (історико-педагогічний аспект): монографія. — Харків: ХНАДУ, 2011. — 424 с.
3. Педагогика наших дней / [Ш.А. Амонашвили, В.Ф. Шаталов, С.Н. - Лысенкова] / Сост. В.П. Бедерханова. — Краснодар : Кн. Изд-во, 1989. — 416 с.
4. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. — М.: Просвещение, 1991. — 223 с. — (Библиотека учителя иностранного языка).
5. Селевко Г.К. Альтернативные педагогические технологии / Г.К. Селевко. — М.: НИИ школьных технологий, 2005. — 224 с. — (Серия «Энциклопедия образовательных технологий»).
6. National Clearinghouse for Educational Facilities: Thomas Jefferson Center Educational Design University of Virginia. — [Електронний ресурс] // Режим доступу : www.edfacilities.org

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДО ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

УДК 378.147

М.С.Дем'яненко

У публікації на основі вивчення наукових джерел визначено поняття «взаємодія» та «партнерська взаємодія». Представлено результати аналізу сучасного стану проблеми формування готовності особистості до партнерської взаємодії.

Ключові слова: взаємодія, партнерська взаємодія, готовність, особистість, педагогічна проблема.

ФОРМИРОВАНИЕ ГОТОВНОСТИ ЛИЧНОСТИ К ПАРТНЕРСКОМУ ВЗАИМОДЕЙСТВИЮ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

Демьяненко Марина

В публикации на основе изучения научной литературы определены понятия «взаимодействие» и «партнерское взаимодействие». Представлены результаты анализа современного состояния проблемы формирования готовности личности к партнерскому взаимодействию.

Ключевые слова: взаимодействие, партнерское взаимодействие, готовность, личность, педагогическая проблема.

THE FORMATION OF A PERSONAL READINESS TOWARDS THE PARTNER INTERACTION AS A PEDAGOGICAL PROBLEM

Demjanenko Marina

On the basis of scientific literature study such notions as “interaction” and “partner interaction” are defined. The results of the analysis of present condition of formation of a personal readiness towards the partner interaction are given.

Keywords: interaction, partner interaction, readiness, personality, pedagogical problem.

В умовах гуманізації й демократизації сучасного суспільства виникає актуальна потреба у формуванні в кожній особистості готовності успішно розбудовувати партнерську взаємодію з іншими людьми в різних сферах життєдіяльності.

Як встановлено, в науковій літературі було висвітлено окремі аспекти проблеми формування в особистості такої готовності: розкрито суть поняття взаємодії, визначено її співвідношення з такими феноменами, як спілкування, відносини, колективна діяльність, обґрунтовано основні показники покращення характеристик взаємодії її учасників (М. Вебер, Г. Дворецька, Дж. Мід, В. Мясіщев, Ф. Розанов, Ю. Хабермас та інші), запропоновано класифікації різних типів соціальної взаємодії (С. Єгорихіна, І. Зимня, Г. Коджаспірова, О. Коджаспіров, В. Смирнов, А. Старцева та інші), схарактеризовано специфіку партнерської взаємодії як соціального феномена (В. Міхєєв, Н. Хридіна, П. Третьяков та інші), обґрунтовано концептуальні основи організації освітньої взаємодії на засадах партнерства (С. Копилова, Т. Круковська, В. Рябчиков та інші), визначено суть феноменів готовності й, зокрема, професійної готовності людини (Е. Зеєр, Л. Карташова, В. Моляко, В. Шадриков та інші). Відзначаючи безумовну наукову цінність проведених досліджень, слід констатувати, що проблема формування готовності особистості до партнерської взаємодії вимагає подальшого дослідження на теоретичному та практичному рівнях.

Метою статті є аналіз ступеня розробленості проблеми формування готовності особистості до партнерської взаємодії.

Як з'ясовано на основі вивчення наукової літератури, сама ідея взаємодії з'явилась декілька століть тому. Причому одними з перших свої думки щодо визначення суті цього складного соціального феномена висловили такі відомі

мислителі кінця XVIII — початку XIX ст., як І. Кант і В. Ф. Гегель. Поступово поняття «взаємодія» перетворилося в міждисциплінарну категорію, що вивчається сучасними вченими з позиції різних наук: філософії, соціології, психології, педагогіки тощо. Зокрема, в довідковій літературі взаємодія трактується як: 1) категорія, що відображає процеси взаємовпливу різних об'єктів, їх взаємозумовленість, зміну стану, взаємоперехід, а також породження одним об'єктом іншого [9]; 2) вид безпосередніх або опосередкованих (зовнішніх чи внутрішніх) відносин, зв'язків, що існують між певними об'єктами [8] тощо.

У філософській літературі підкреслюється, що без взаємодії не можуть існувати будь-які матеріальні об'єкти й системи, бо саме взаємодія пов'язує всі компоненти цих об'єктів в єдину цілісність, визначає їх склад, структурну організацію та зміни, що відбулися в них. Можна також сказати, що в матеріальних системах взаємодія виступає як діалектичний зв'язок, у якому причина та наслідок протягом часу постійно змінюються місцями [3, с. 39].

Відомий фахівець у галузі соціології Дж. Хомакс розглядає взаємодію як складну систему обмінів, що зумовлена засобом врівноваження винагород і витрат з боку її учасників. У своїй «теорії соціального обміну» Дж. Хомакс визначив основні правила поведінки — так звані аксіоми міжособистісної взаємодії, дотримання яких сприяє розвитку взаємодії між людьми. Це такі правила:

· *аксіома успіху*: чим частіше особистість буде отримувати винагородження під час взаємодії, тим частіше ця взаємодія буде реалізуватися надалі;

· *аксіома стимулу*: схожість стимулів, що пов'язані з отриманням винагороди, збільшує імовірність виконання людиною схожих дій;

· *аксіома цінності*: чим більшу цінність представляє результат дії для особистості, тим вірогідніше буде здійснення нею цієї дії в майбутньому;

· *аксіома пересичення*: чим частіше особистість отримує певну винагороду за виконання визначених дій, тим меншу цінність вона представлятиме для неї надалі;

· *аксіома агресії-схвалення*: якщо індивід відчує гнів або роздратованість після виконання певної дії через відсутність винагородження чи наявність неочікуваного покарання, то існує висока імовірність, що його поведінка буде мати агресивний характер; і навпаки, якщо наслідком певних дій індивіда буде отримання додаткової або неочікуваної винагороди, то з великою вірогідністю можна сказати, що він буде повторювати в майбутньому ці дії;

· *аксіома раціональності*: вибір альтернативного варіанту діяльності під час взаємодії обирається суб'єктом залежно від можливої вірогідності отримання винагороди та її цінності для нього [10].

У наукових працях з психології уточнюється, що взаємодія є процесом безпосереднього або опосередкованого взаємовпливу об'єктів (суб'єктів) між собою, що породжує їх взаємозумовленість і взаємозв'язок. Важливою особливістю взаємодії є її причинна зумовленість, адже кожний компонент цієї взаємодії є причиною для змін протилежної [2]. Слід також зауважити, що в науковій літературі з психології й педагогіки взаємодія звичайно пов'язується з такими феноменами, як відносини, спілкування та спільна діяльність. Зокрема відомий психолог В. Мясіщев у своїй працях констатував, що існує

тісний зв'язок між взаємодією людей та їхніми відносинами. Проте водночас він підкреслював, що ці поняття не можна вважати ідентичними, бо відносини є внутрішньою особистісною основою взаємодії, а взаємодія включає в себе реалізацію, наслідки та способи вираження існуючих між індивідами відносин. Хоча в реальній практиці, на думку автора, між категоріями «взаємодія» і «відносини» існує певна тотожність [5].

Як було з'ясовано під час проведення дослідження, в педагогічній літературі поняття «взаємодія» почали використовувати ще в 60-х роках ХХ ст., нерідко вживаючи його як синонім для термінів «взаємозв'язок», «поєднання» тощо. Причому спочатку феномен «взаємодія» розглядався педагогами (М. Данилов, І. Лернер, В. Оконь, М. Скаткін та ін.) переважно в галузі дидактики, а точніше – для характеристики абстрактних, науково-теоретичних понять. У 70-х роках ХХ ст. науковці (В. Караковський, Л. Новикова та ін.) поняття взаємодії почали використовувати і для опису виховної роботи. Однак, як було встановлено, широко застосовувати поняття «взаємодія» в педагогічній науці почали тільки в 90-х роках ХХ ст. [1, с. 73-74].

Важливо також звернути увагу на те, що у 80-х роках ХХ ст. було започатковано новий напрям педагогіки – педагогіка співробітництва (педагогіка партнерства). Основна ідея партнерства проявляється в готовності кожного учасника взаємодії не тільки отримувати бажаний для себе її результат, але й цілеспрямовано планувати, що він сам може зробити корисного для свого партнера. Отже, бути партнером означає для людини, що вона готова до участі в колективній діяльності на основі врахування інтересів кожного учасника, поділяє загальні ідеї та чітко усвідомлені покладені на неї обов'язки [6].

Т. Круковська в дисертаційній роботі наголошує, що партнерська взаємодія з іншими людьми дає індивіду можливість краще усвідомити своє «Я», сформулювати чіткі уявлення про себе, звільнити власні «сутнісні сили», які визначають поведінку людини. Авторка також відзначає, що індивідуальний досвід у взаємодії з іншими людьми забезпечує вихід особистості «за межі власного «Я», пізнання та подолання себе, основу трансформації «інтерпсихологічного в інтрапсихологічне», адже людина пізнає себе тільки завдяки іншим людям, і, навпаки, пізнання інших особа здійснює завдяки собі [4, с. 38].

Т. Шурухіна констатує, що партнерській взаємодії притаманні такі загальні ознаки: 1) сприйняття кожного учасника взаємодії як активного суб'єкта та унікальної особистості; 2) визнання рівності всіх її учасників; 3) надання можливості кожному індивіду висловлювати власні думки щодо визначення нових завдань спільної діяльності, вибору її змісту та форм реалізації, які враховуються в подальшій її організації; 4) наявність у кожного учасника права на захист своїх переконань, власного бачення вирішення поставленої проблеми; 5) прояв молодими людьми потреби виконувати спільну діяльність на вищому рівні складності, підтримувати постійний духовний саморозвиток [11, с. 13].

У контексті дослідження в нагоді були також ідеї науковців про визначення основних показників покращення характеристик взаємодії з метою наближення її до стану партнерства. Це такі показники:

у сфері взаємопізнання: об'єктивність знань про індивідуальні особливості, риси характеру, достоїнства, інтереси, захоплення інших учасників, прояв прагнення краще їх пізнати;

· у сфері взаєморозуміння: розуміння та прийняття загальної мети взаємодії, усвідомлення труднощів інших людей та прояв готовності прийти їм на допомогу, розуміння мотивів поведінки учасників у різних ситуаціях, демонстрація адекватних оцінок і самооцінок, наявність схожих настанов щодо спільної діяльності тощо;

· у взаємовідносинах: прояв такту, співпереживання, поваги до думок оточуючих людей, прагнення до спілкування та психологічної готовності до співпраці з ними;

· у взаємних діях: реалізація постійних контактів, прояв ініціативи у спільній діяльності, прагнення до координації дій учасників на основі врахування інтересів кожного з них, підтримка один одного;

· у взаємовпливі: здатність до консенсусу в суперечливих питаннях, врахування під час організації спільної діяльності погляду всіх учасників, конструктивний характер їхніх зауважень щодо здійснення роботи, своєчасна зміна способів поведінки на основі врахування висловлених зауважень.

Причому важливо зауважити, що загальні висновки про розвиток взаємодії слід робити на основі вивчення ступеня збагачення спільної діяльності та спілкування учасників, способів і форм цієї взаємодії, розширення внутрішніх і зовнішніх зв'язків, забезпечення їх наступності тощо [7].

Отже, на основі вищевикладеного дійшли висновку, що в контексті дослідження під *партнерською взаємодією* розуміється система відносин між людьми, яка забезпечує оптимально можливу збалансованість їхніх дій на основі рівноправного врахування інтересів кожного учасника в цьому процесі та сприяє розв'язанню (пом'якшенню) наявних міжособистісних суперечностей. Основними характеристиками партнерської взаємодії є: рівноправність як рівне право голосу кожного учасника під час комунікації, визнання його внеску в загальну справу; прозорість (відкритість і чесність у стосунках як запорука довіри між людьми); взаємна вигода, що проявляється, крім наявності загальних переваг, у досягненні конкретних вигід для кожного партнера.

У подальшому дослідженні планується теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування готовності майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі до партнерської взаємодії у професійній діяльності

Література

1. Коротаева Е.В. Педагогическое взаимодействие : опыт проблемного анализа : моногр. / Е.В. Коротаева. — Екатеринбург : УрГПУ, 2007. — 276 с.
2. Краткий психологический словарь / Ред.-сост. Л.А. Карпенко ; Под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. — 2-е изд., расш., испр. и доп. — Ростов н/Д : изд-во «Феникс», 1999. — 512 с.
3. Краткий словарь по философии / Под общ. ред. И.В. Брауберга, И.К. Пантина. — 4-е изд. — М. : Политиздат, 1982. — 431 с.
4. Круковская Т. Ю. Формирование готовности студентов к групповому взаимодействию в процессе решения учебных общетехнических задач : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Т.Ю. Круковская. — Омск, 2006. — 197 с.
5. Мясичев В.Н. Психология отношений : избран. псих. труды / В.Н. Мясичев. — М.-Воронеж : Изд-во Московского психолого-социального института : МОДЭК, 2003. — 398 с.

6. Прутченков А.С. Социальное партнерство : понятие, принципы, условия и компоненты / А.С. Прутченков, Т.Г. Новикова // asrgu@mail.ru.

7. Смирнов В.С. Педагогические условия формирования опыта конструктивного взаимодействия у курсантов военного вуза в трудных ситуациях жизнедеятельности : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / В.С. Смирнов. — Кострома, 2006. — 175 с.

8. Соціальна філософія : короткий енциклопедичний словник / Заг. ред. і укл. : В.П. Андрущенко, М.І. Горлач. — Київ-Харків : ВМП «Рубікон», 1997. — 400 с.

9. Философский словарь / Под ред. И.Т. Фролова. — М. : Политиздат, 1981. — 365 с.

10. Хрестоматия по современной западной социологии второй половины XX века / Под ред. Г.Е. Зборовского. — Екатеринбург, 1996. — С. 92-118.

11. Шурухина Т.Н. Содержание и средства формирования целостности педагогического сознания у будущих учителей в процессе вузовской профессиональной подготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Т.Н. Шурухина. — СПб., 2000. — 20 с.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ МУЗЫКАЛЬНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

УДК 378:78

Ли Чжень

В статье автор рассматривает специфику профессиональной подготовки и определяет ее структурные компоненты, влияющие на формирование профессионально-ценностных ориентаций иностранных студентов музыкальных специальностей.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, профессионально-ценностные ориентации, иностранные студенты-музыканты.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МУЗИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Лі Чжень

У статті автор розглядає специфіку професійної підготовки та визначає її структурні компоненти, що впливають на формування професійно-ціннісних орієнтацій іноземних студентів музичних спеціальностей.

Ключові слова: професійна підготовка, професійно-ціннісні орієнтації, іноземні студенти-музиканти.

VOCATIONAL TRAINING AS A FACTOR OF FORMING A PROFESSIONAL AND VALUE ORIENTATIONS OF THE FOREIGN STUDENTS OF MUSIC SPECIALTIES